

“Zorgverzekering is *niet* de oplossing voor kinderbrilarmoede”

Een kind dat het schoolbord niet kan lezen omdat zijn ouders geen bril kunnen betalen. Daar moet iets aan gedaan worden. Toch adviseert het Zorginstituut aan de minister van VWS om kinderbrillen niet voor alle kinderen op te nemen in het basispakket van de zorgverzekering. Dat lijkt misschien tegenstrijdig, maar achter het advies gaat een zorgvuldige afweging schuil, vertelt Zorginstituut-directeur Zorg Lonneke Koenraadt.

Tekst Jos Leijen

Beeld Hans van Rhoon (ANP)

De aanleiding voor het advies was een motie in de Tweede Kamer uit 2024 om kinderbrillen te vergoeden uit het basispakket. Het aantal kinderen dat een bril nodig heeft, neemt toe. Maar sommige ouders hebben geen geld om een bril aan te schaffen. Dit wordt ook wel kinderbrilarmoede genoemd. De motie haalde het niet, maar de minister van VWS vroeg het Zorginstituut wel een pakketadvies uit te brengen.

Toetsing aan pakketcriteria

Bij elk pakketadvies toetst het Zorginstituut zorg aan vier pakketcriteria, legt Koenraadt uit: effectiviteit, kosteneffectiviteit, noodzakelijkheid en uitvoerbaarheid. Die criteria worden in samenhang gewogen. “De effectiviteit en kosteneffectiviteit staan niet ter discussie. Een bril doet wat hij moet doen.”

Anders ligt het bij de criteria noodzakelijkheid en uitvoerbaarheid. Bij het criterium noodzakelijkheid kijkt het Zorginstituut onder meer naar de ziektelast en naar de vraag of een behandeling of hulpmiddel noodzakelijk verzekerd moet worden. Slechtziendheid komt veel voor, maar mensen die slecht zien hebben relatief weinig verlies van gezondheid in vergelijking met bijvoorbeeld mensen met kanker of kinderen met ernstig astma. Bovendien zijn de kosten van een

kinderbril voor de meeste gezinnen goed op te brengen. Alleen voor een beperkte groep gezinnen met een laag inkomen vormen de kosten een serieus probleem.

Bij het criterium uitvoerbaarheid draait het om de vraag of opname in het basispakket haalbaar en houdbaar is. Daar spelen de financiële gevolgen een grote rol. Volledige vergoeding van brillen voor alle kinderen kost naar verwachting meer dan 200 miljoen euro per jaar. Terwijl het vergoeden van brillen voor kinderen uit arme gezinnen tien miljoen euro zou vergen.

Maatschappelijk probleem

“Kinderbrilarmoede is een reëel maatschappelijk probleem”, erkent Koenraadt. “Het is best ernstig als je als kind geen bril krijgt en daardoor niet mee kan komen op school. Dat heeft grote gevolgen, zeker maatschappelijk. Het vergroot de kansenongelijkheid. Maar de zorgverzekering is niet de oplossing voor dat probleem. Het gaat niet alleen om de vraag wat goed is voor een individueel kind, maar ook om de houdbaarheid en rechtvaardigheid van ons zorgstelsel. Overigens is er voor kinderen met een ernstige oogafwijking wel een vergoeding voor de meerkosten van speciale glazen.”

25.000 tot 50.000 kinderen zonder bril

Er circuleren diverse cijfers over de aantallen kinderen die door armoede geen goede bril zouden hebben. Stichting Vision 2020 Netherlands schatte het aantal in 2024 op ten minste 64.000. Ze ging hierbij ervan uit dat 5,1 procent van de kinderen in armoede leeft. Volgens het CBS is dit percentage de afgelopen jaren gedaald naar 2,8 procent. In ons advies hanteren we een range van 25.000 tot 50.000 kinderen van wie de ouders financiële hulp nodig hebben om een bril te kunnen kopen. Het gaat dan vooral om gezinnen die een inkomen hebben onder of net boven de armoedegrens.

“Als je brillen subsidieert voor kinderen uit gezinnen die het zelf best kunnen betalen, moet je óf andere zorg niet meer vergoeden, óf de premie verhogen”

Solidariteitsprincipe

Een belangrijke overweging voor het Zorginstituut is het solidariteitsprincipe. Het basispakket is bedoeld voor zorg die collectief verzekerd moet worden, omdat het voor verzekerden te kostbaar is om zelf te dragen. Daarbij moeten voortdurend keuzes worden gemaakt over de inzet van schaarse middelen.

Daarmee raakt het advies ook aan het gedachtegoed van passende zorg: je wilt beschikbare middelen inzetten waar zij de meeste maatschappelijke waarde hebben en ervoor zorgen dat zorg toegankelijk en betaalbaar blijft voor iedereen.

“Als je brillen subsidieert voor kinderen uit gezinnen die het zelf best kunnen betalen, moet je óf andere zorg niet meer vergoeden, óf de premie verhogen”, zegt Koenraadt. “Geld dat we uitgeven aan kinderbrillen voor gezinnen die het zelf kunnen betalen, kunnen we niet inzetten voor mensen die het wel hard nodig hebben.”

Een gerichtere oplossing

Dat betekent niet dat het Zorginstituut blind is voor het probleem van kinderbrilarmoede,

benadrukt Koenraadt: “We begrijpen dat het teleurstellend is dat dit advies het probleem niet oplost, maar gelukkig hebben partijen opties aangereikt om de zorg voor deze groep te verbeteren. Uit gesprekken met betrokken partijen hebben we geleerd dat er veel regelingen zijn. Maar de mensen voor wie deze regelingen zijn, kunnen deze slecht vinden. Ook zijn er verschillen tussen gemeenten. Die regelingen bereiken daardoor niet altijd de kinderen voor wie ze bedoeld zijn. Wij geven dan ook aan dat daar echt werk van moet worden gemaakt.” Het Zorginstituut adviseert om de bestaande vangnetten te verbeteren en, totdat er een structurele oplossing is, een tijdelijke overbruggingsregeling op te zetten.

Zorgvuldige afweging

Om tot het advies te komen deed het Zorginstituut literatuuronderzoek, sprak het met vertegenwoordigers van patiënten, zorgverzekeraars en andere betrokken partijen. We organiseerden een bijeenkomst om verschillende perspectieven op tafel te krijgen. De Adviescommissie Pakket (ACP) bracht advies uit over de maatschappelijke

afwegingen. Vervolgens konden partijen reageren op het conceptadvies voordat het definitieve oordeel werd vastgesteld.

Het advies over kinderbrillen laat goed de rol van het Zorginstituut zien. Wij gaan niet over inkomensbeleid en verstrekken zelf geen vergoedingen. Wel beoordelen we onafhankelijk welke zorg thuis hoort in het basispakket en bewaken we de solidariteit waarop het zorgstelsel is gebouwd. Tegelijk signaleren we maatschappelijke knelpunten en brengen die onder de aandacht van politiek en beleid. Koenraadt: “We zoeken de balans tussen de koude conclusie dat vergoeding voor kinderbrillen niet in het pakket thuis hoort, en het realisme dat er wel een serieus maatschappelijk probleem is dat we met elkaar moeten oplossen.”

Juist die combinatie van maatschappelijke betrokkenheid en een zorgvuldige toetsing aan de pakketcriteria maakt dit advies exemplarisch voor het werk van het Zorginstituut. Het laat zien dat passende zorg soms betekent dat het antwoord niet binnen de zorgverzekering ligt, maar daarbuiten. |